

Tıbbi ve Aromatik Bitki İşletmelerinin Yapısal Analizi

Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı (BAKA) tarafından "TR61/11/DFD/7" proje numarası ile desteklenen "Tıbbi ve Aromatik Bitki İşletmelerinin Yapısal Analizi" başlıklı proje enstitümüz teknik elemanlarından Dr. Muharrem GÖLÜKCÜ, Haluk TOKGÖZ, Ramazan TOKER, Dr. Saadet TUĞRUL AY ve Mehmet Ali ÇELİKYURT tarafından başarı ile tamamlanmıştır.

Bu proje ile, Batı Akdeniz Bölgesi'nde (Antalya, Burdur, Isparta) tıbbi-aromatik bitkilerin işlenmesi alanında faaliyet gösteren işletmelerin fiziki, idari ve hukuksal yapısını ortaya koymak, mevcut çalışma alanı ve üretim kapasitelerini belirlemek, üretim faaliyetindeki verimliliği tespit etmek, sektörde kullanılan hammaddenin kaynakları ile kalite kriterlerini analiz etmek, halihazırda kullanılan işleme teknolojilerini ortaya koymak ve farklı işleme teknikleri hakkında bilgi vermek, üretilen ürünlerin kalite parametrelerini analiz etmek amaçlanmıştır. Bu hedefler doğrultusunda hazırlanan soru formları kullanılarak, sektörde faaliyet gösteren kurum ve kuruluşlarla yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Elde edilen verilerin değerlendirilmesiyle, tıbbi-aromatik bitkileri işleyerek mamul ve/veya yarı mamul üretim yapan işletmelerin idari, yapısal, üretim ve pazarlama faaliyetleri analiz edilmeye çalışılmış ve sonuçlar kitap halinde yayınlanarak sektördeki paydaşlar ile karar alıcıların kullanımına sunulmuştur.

Proje sonucunda Batı Akdeniz Bölgesi'nde tıbbi-aromatik bitkiler alanında faaliyet gösteren işletmelerin yapısal durumu değerlendirildiğinde; sektördeki firmalar ortalama olarak 24 yıldır faaliyette olup, bunların %70,6'sı aynı zamanda üretim ve paketleme faaliyetinde bulunurken %17,6'sı sadece paketleme yapmaktadır. Firmaların genelde aile işletmesi boyutunda olduğu görülmüştür. Bu durumun sektörün gelişmesinin ve kurumsallaşmasının önündeki önemli engellerden biri olduğu, bunun sektörel teşviklerle aşılmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Tıbbi-aromatik bitki alanında faaliyet gösteren kişi ve kurumlar arasında örgütlenmenin yetersizliği bir diğer önemli eksikliklerdir. Sektörel örgütlenmenin geliştirilmesi, sektördeki kurumsallaşmanın ve doğru bilgi akışının sağlanması açısından gereklidir.

Ülkemizin Tıbbi-aromatik bitkiler varlığı ihracat anlamında oldukça önemli bir potansiyele sahip olduğu görülmektedir. Firmaların % 76,5'i her yıl düzenli olarak ihracat yaptıklarını beyan etmişlerdir. Ancak, sektörden yapılan ihracat yarı mamul ürünün dökme satışı şeklindedir. Elde edilen verilere göre kozmetik sektörünün önemli hammaddesi olan gül yağı, konkret ve absöüt gibi üretimlerin tamamına yakını ihraç edilmektedir. Bunun yerine, dışsatımda katma değerli ürünlerin yer alması bölge ve Ülkemiz ekonomisi açısından önemlidir.

Diğer gıda ve sağlık alanında kullanılan ürünlerde olduğu gibi bu ürünlerde de hammaddeden başlayarak nihai tüketiciye ulaşan son ürün noktasına kadar takip ve denetim yapılmasının üretici ve tüketiciler açısından oldukça önemli olduğu tespit edilmiştir. Bu noktada bu ürünlerin kullanım alan ve şekilleri ile sağlık üzerine etkileri konusunda yeni çalışmaların yapılmasına ihtiyaç olduğu belirlenmiştir.

Araştırma alanındaki firmaların %82,4'ü kendi adına üretim yapmaktadır ve %70,6'sı tescilli markaya sahiptir. Üretime konu olan tıbbi-aromatik bitkiler dikkate alındığında gül, kekik, lavanta, adaçayı, biberiye, defne gibi bitkiler öne çıkmakta, bu bitkilerin özellikle yağ, su ve çay üretimleri önem arz etmektedir. Üretimde kullanılan hammadde durumu incelendiğinde de üretimin girdisini oluşturan bitkisel materyalin hasadında toplama zamanı ve şekli gibi alanlarda sektörel eğitim ve düzenlemelerin yapılmasının gerekli olduğu saptanmıştır. Mevcut bitkisel materyal kaynaklarının etkin kullanılmaması sektörde zaman zaman hammadde yetersizliğine neden olabilmektedir. Yapılan kontrolsüz toplama doğada tahribat ve aynı zamanda bazı türlerde özellikle endemik bitkilerde, o türün kaybolmasına varacak kadar tehlikelere yol açabilmektedir. Bu noktada tıbbi-aromatik bitkilerin kültüre alınması ve kitle üretiminin yapılması konusunda araştırmalar yapılarak kültürel üretimin yaygınlaştırılması büyük önem arz etmektedir. Bu durum sektörün ve doğal kaynakların sürdürülebilirliği açısından da oldukça önemlidir. Aynı zamanda yapılacak ıslah çalışmaları ile bitkisel materyallerin fonksiyonel özelliklerinin geliştirilmesi de bu alanda öncelikli araştırma konularında biridir.

